

פ ר ט י כ ל מ ס' כ' 2/

מישיבת הועדה לעניני פנים,
בירושלים, יום ג', כט' באייר תש"י
(16.5.50)

נוכחים:

חברי הועדה:

ב. מינץ - היו"ר.
א. חושי.
י. גורי.
א. פראי.
י. ספיר.
סיף אלדין זועבי.
י. בן-צבי.
ז. וורהפטיג.

מוזמנים:

מ. שפירא - שר הפנים.
מר רוזנבלום - מנהל משרד הפנים.
מר מירון - מטעם משרד הפנים.
מר הרטגלס - מטעם משרד הפנים.
מר הורנשטיין - יועץ משפטי.
מר ויינס - מטעם משרד המשפטים.

סדר-היום: - דיון על סקירת שר הפנים.

הישיבה נפתחה בשעה 8.45

היו"ר ב. מינץ: בטעם שנתחיל בדיון על סקירת שר הפנים, ברצוני להביא לדיון חוק קצר אשר הועבר לוועדתנו על-ידי מליאת הכנסת, והוא חוק לתיקון פקודת העיריות. התיקון היחיד המוצע בחוק הוא: העלאת הקנס מ-20 ל-100 לירות. בסעיף 99(2), במקום המלים "20 פונט", יבואו המלים "100 לירות". אינני רואה התנגדות לתיקון, הוא נחקל ויועבר לקריאה שנייה במליאת הכנסת.

מר הורנשטיין: בסעיף 99 כחוב, שכל עיריה רשאית להוציא חוקי עזר, בכדי להסדיר את אותם הענינים שהיא מוסמכת לטפל בהם. בשנת 1934, שנת תיקון הפקודה, היה הקנס המקסימאלי בשיעור של 20 לירות. ישנם כמה חוקי-עזר חשובים מאד; יכולים להיות מקרים שבקנס בגובה של 20 לירות לא תהיה כל חוצאה אשר תמריץ את האנשים לא לעשות דברים אסורים, גם בקשר לחוקי בנייה. לכן יש צורך לתת לעיריות, באותם חוקי-עזר אשר הפעלתם חשובה מאד מבחינה צבורית, אפשרות לקבוע את המקסימום. לפי השיטה המקובלת בארץ, כאשר מדברים על 100 לירות, הרי זהו מקסימום, אבל השופט הפשי לקבוע את גובה הקנס בין הסכום הפעוט ביותר, והמקסימום שנקבע.

י. ספיר: זאת אומרת שמקסימום זה יצטרך להיקבע על-ידי הרשות המקומית, בחוק חוקי העזר שלה.

היו"ר ב. מינץ: אין התנגדות לתיקון, והדבר יעבור למליאת הכנסת. מחר בשעה 12 תופיע בפנינו משלחת של ראשי העיריות והמועצות המקומיות, בקשר להסדרת הממשלחיות כלפיהם. אנתנו עוברים לדיון על סקירת שר הפנים.

י. גורי: משרד הפנים מרכז בידו היקף רחב למדי של סמכויות. אף סקירתו של שר הפנים מעידה על כך, וסמכויות אלה מתפשטות על פני שטח רחב של חיים במדינה. ברור שמשרד המרכז בידו סמכויות כה רחבות, יש לו גם פרקי עשייה חשובים.

אני נוקט כלל בידי, שעל מעשים טובים אין צורך לשבח אף אחד, אף לא גוף צבורי. מחובתו לעשותם.

אשר לפגמים, הרי בחלקם הם פרי שגגה. כל אדם וכל גוף צבורי עלולים לשגות, אם מתוסר נסיון, ואם מסיבה אחרת. על אלה אינני בא לבקר את משרד הפנים.

חבקורת שלי מופנית כל פידברים, שאני חושב שאפשר היה להימנע מעשייתם:

עניני החוקה: חוקת העיריות נקבעה בשעתה, בשנת 1933, וטרם הספקנו לתקן אותה, פרט לפרק הבחירות. יש להחיש את הכנת התיקונים לכל פרקי החוקה, ולהביאה לפני הכנסת.

סבורני - וייתכן שזוהי גם כוונתו של משרד הפנים - שצריך להכין חוק אחד כללי לעיריות ולמועצות המקומיות, ולמסור את כל הסמכויות הלגיסלטיביות ליציקה דפוסים לחיים המוניציפאליים בארץ לכל סוגי הרשויות המקומיות, בידי הכנסת. עד כמה שהדבר נוגע למועצות המקומיות, נמצאה סמכות זו כרגע בידי שר הפנים וחבר עוזריו.

דוגמא אחת לביסוס דברי: לפני כשנה וחצי, פורסמה חוקת רמתיים, שנועדה לשמש דוגמא לכל המועצות המקומיות. חוקה זו עובדה בעיקר על-ידי המחלקה המוניציפאלית של הסתדרות העובדים. עמל בענין זה היועץ המשפטי של המחלקה, העורך-דין צבי ברנזון, אשר עמד במגע אמיץ עם משרד הפנים במשך חדשים. לאחר שמשרד הפנים הכניס את תיקונו בהצעת חוקה זו, היה לנו יסוד לחשוב שחוקה זו תשמש חוקה לדוגמא לכל שאר המועצות המקומיות, אולם כעבור חדשים אחדים פורסמה חוקת גדרה, ובכמה דברים הוכנסו בה שינויים - בהשוואה לחוקת רמתיים - גם לטובה וגם לרעה.

שר הפנים מ. שפירא: לדעתנו - שינויים מתקדמים.

י. גורי: בהכנת חוקת רמתיים, היתה קיימת קואופרציה טובה בין משרד הפנים לבין הצבור, אבל השינויים אשר הוכנסו בחוקה גדרה, נעשו על דעת שר הפנים, יועצו המשפטי וחבר עוזריו הראשיים בלבד.

המחלקה המוניציפאלית של הסתדרות הצביעה בחזקת שהגישה למשרד הפנים על התיקונים, שלפי דעתה פוגמים בענינים המוניציפאליים. עברו חדשים אחדים, ורק לפני יומיים קבלנו תשובה ממשרד הפנים. אקרא שני פסוקים מתשובה זו:

"בזמנו ראינו אמנם את חוקת רמתיים כחוקה משוכללת הראויה לשמש דוגמא לצוים אחרים, אך אין להעלות על הדעת כי על-ידי כך התחייבנו לקבוע את חוקת רמתיים כחוקה של המועצות המקומיות העומדות לקום בעתיד. יתר על כן, הנסיון הורה לנו כי מדי הקמת מועצה מקומית חדשה, יש לבקר ולבדוק אם חוקת הדוגמא מתאימה למקרה הנידון, ולהכניס שינויים מתאימים, כדי שלא לכבול את עבודת המועצה במסגרת החוקתית שנקבעה אי-פעם במסיבות מיוחדות."

אני מקבל את הרעיון היסודי שבהנחה זו, ואולם חוקת רמתיים פורסמה לאחר מגע אמיץ עם חלק גדול של הצבור.

הי"ר ב. מינץ: אחת אמנם מומחה ובקי בכל הענינים, אבל אני למשל, אינני יודע בכלל על מה מדובר. אינני יודה מה היא חוקת רמתיים ומה היא חוקת גדרה. אני חושב שאין כוונתך להיכנס לפרטים. הילתי רוצה להבין את דבריך. אלה קובל על כך, שאין מכינים חוקה כללית.

י. גורי: אף תמתין קמעה, תבין למה אני מתכוון.

י. גורי:

ואילו השינויים שהוכנסו בחוקת גדרה - בחלקם שינויים לרעה - נעשו על דעת משרד הפנים בלבד. עם כל הכבוד שאני רוחש לשר ולמשרד הפנים, אינני חושב שזה לטובת הענין - למסור לשר הפנים סמכות, בלי לשחף בזה את הצבור.

ברצוני להזכיר לחברי ועדת הפנים, שבדרך לפני כשנה, הוכנסה על-ידי החבר פראי שאילתא בנוגע לוועדה החקלאית. בחוקת גדרה הוכנס שינוי לרעה בהרכבה של ועדה זו, שלפי השקפת חלק מן הצבור. שר הפנים הודיע לנו שאין זו חוקה לדוגמא, והיא לא תחול באופן אוטומאטי על כל שאר המועצות המקומיות. כן נאמר לנו, כי השינוי בחוקת גדרה הוכנס לאחר המשא-ומתן בין כל הצדדים הנוגעים בדבר; אולם אם תעברו על כל הצווים להקמת מועצות מקומיות חדשות - לאחר פרסום חוקת גדרה - תווכחו כי כולן פורסמו לפי צו גדרה.

אני יודע כי בכמה מקומות היתה התנגדות מצד התושבים לקביעת חוקת המועצה המקומית לפי צו גדרה. אמרו לי חברים, כי אילו היו דורשים דוקא חוקה לפי צו רמתיים, היה הדבר גורר אחריו השתייה לחדשים רבים, ולכן מוטב להם לוותר ולא לעמוד על דעתם.

מותר למשרד הפנים לחשוב שצו גדרה הוא כליל השלמות, ונניח שמתוך ויכוח נגיע למסקנה שהצדק עם משרד הפנים; אולם אני טוען שאין למסור לשלטון, סמכויות כה רחבות - לצדקת דפוסים למשטר החיים במדינה. הדבר צריך להימסר לריבונותה של הכנסת.

להרחבת איזורי השיפוט: - שר הפנים עמד על כך בסקירתו. אני חולק על דעתו של הפנים, שהוא איננו חושב לנכון להיב ולתטיל מרות על מועצה מקומית המתנגדת לסיפוח שטח זה או אחר לאיזור שיפוטה..

אילו קו זה היה מדריך את המדינה, היתה הממשלה במעשיה, לא יכולה כלל לפעול ולהפעיל את סמכויותיה. אמנם כל משרד וכל שר, צריך לעשות הכל כדי להקטיב לדעת הצבור, וככל האפשר לא לפעול בניגוד לדעתו; אבל אם יש הכרח לפעול בניגוד לדעת הצבור, אין להימנע מזה בכל המקרים.

אינני מקבל את הנימוק, כי זה מערער את היסודות של קיום שלטון דמוקרטי במדינה.

כבר הבאתי לפני ועדת הפנים את הדוגמא של ראשון-לציון. אין כל נימוק הגיוני, אשר יתייב את השתיית הסיפוח של שיכון המזרח ועוד שיכונים למועצת ראשון-לציון. אף על פי כן, ענין זה משתהה. אני בטוח שבסופו של דבר, הסיפוח יצא לפועל, אבל הוא יפורסם כפי הנראה, לאחר הבחירות. אם אמנם יהיה כן, לא ישאר לי אלא לפרש את הדבר ככניעה של שר הפנים ללחץ הנובע מנימוקים פוליטיים, ולא מנימוקים הנוגעים לגופו של ענין.

ועוד לענין הסיפוח: כוונתי להרחבת איזור השיפוט של עיריית פתח-תקוה. שוב אינני יכול להיכנס לפרטים. שר הפנים משהה עוד היום את החלטתו. אני קובל על ההשהייה. עצם השתייה זו, יש בה משום פגיעה קשה בחיים התקינים של פתח-תקוה, ומשום תקדים הפוגע קשה בחיים התקינים של המדינה. אני יודע שזוהי השתייה פוליטית בלבד - השתייה הנובעת מלחץ פוליטי של חלקים מסוימים בישוב הזה.

שר הפנים אמר לנו בסקירתו, מה הם העקרונות אשר צריכים להדריך את משרד הפנים בקביעת איזורי השיפוט. סעיף ג' אומר: "לא להעניק סטטוס מוניציפאלי ליחידות ישוב קטנות שאינן יכולות לשאת את עצמן, ובמידת האפשר לצרף מספר של יחידות כאלה לגוף אחד".

נקח לדוגמא את נוה-עוז, בפתח-תקוה.

שר הפנים מ. שפירא: מדוע לא גבעת-השלשה?

י. גורי: אדבר גם על גבעת-השלשה.

נוה-עוז היא, לכל הדעות, שכונה של פתח-תקוה, וכל האזרחים בשיכון זה - כ-400 משפחות או יותר - הם מוחלטים

י. גורי:

פתח-תקוה, מתפרנסים בה וקשורים בכל רקמת החיים שלהם ברקמת חיה של פתח-תקוה, בכל המובנים. והנה החליטה ברוב דעות, הועדה אשר נחמנתה על-ידי שר הפנים, להוציא את גבעת-השלשה מאיזור שיפוטה של עירית פתח-תקוה. על-ידי כך נוצרה מובלעת קטנה מאד, המפרידה בין נוה-עוז ובין פתח-תקוה, ונוה-עוז נשארה מחוץ לאיזור שיפוטה של פתח-תקוה - לפי הצעת אותה ועדה.

ואני שואל: כיצד תחקים נקודה כזו, לפי הפרינציפים אשר קובע שר הפנים בעצמו. האם הוא עומד להקים עם מועצה מקומית נפרדת, והאם יש הגיון בכך?

אם שר הפנים ישיב שהסיפוח בוא יבוא, אבל איננו מוצא לנכון לבצע אותו עכשיו, לא נשאר לי שוב אלא לפרש, שההשתייה נובעת לא מנימוקים הנוגעים לגופו של ענין, אלא כתוצאה מלחץ פוליטי הבא מצד חלקים מסויימים בפתח-תקוה.

גבעת-השלשה הוא קבוץ, הנמצא באיזור שיפוטה של עירית פתח-תקוה. האם אין לכלול קבוץ באיזור שיפוטה של מועצה מקומית, משום שצורת החיים שלו, צרכיו, וכל המבנה הצבורי והחברתי שלו שונים משאר חלקי הישוב?

אם הקיבוץ יסרב להיכלל באיזור השיפוט, וסירובו זה יהיה לרעת הצבור - אחרון בדרישה להטיל עליו את מרות הצבור. אולם אם הקיבוץ מסכים להיכלל באיזור השיפוט, אין המדינה יכולה לסרב לכך. זוהי צורת חיים חוקית, המקיפה רבבות אזרחים, ואינני רואה כל הגיון בסירוב של שר הפנים, לכלול את גבעת-השלשה באיזור השיפוט של עירית פתח-תקוה.

אביא עוד דוגמא אחת - ענין הסיפוח של איזור ג' בהרצליה, לאיזור ד'. זוהי פרשה עגומה מאד, אבל לא אכניס את הועדה לכל פרטי הפרשה הזו.

שר הפנים מ. שפירא: אולי כדאי להיכנס לפרטים, בכדי להבהיר ענין זה, גם אם הוא מהווה פרשה עגומה.

י. גורי: הצבור אשר אני מייצג' אוחז, איננו מקבל עליו את הדין של שר הפנים. אין להתקין איזה משטר מיוחד, כתנאי לצירופו של איזור ג' לאיזור ד', ואם הסכים לכך, הרי רק מתוך חשש כי במקרה שהוא לא יקבל את הדין, תקום מועצה מקומית באיזור ג'.

שר הפנים מ. שפירא: האם זה היה המצב? אתה יודע ש,ה אינו מדויק.

י. גורי: סליחה, אדוני השר, אני יודע מה שאני מדבר.

שר הפנים מ. שפירא: אינני רוצה לקלקל את היחסים בין מפא"י ומפ"ם, אבל אחת חייב למסור את הדברים כפי שהם.

י. גורי: ארשה לעצמי לומר, שאין למנות בי את החטא של סילוף האמת, במחשבה תחילה.

שר הפנים מ. שפירא: אבל אתה מקדים ומאחר דברים.

י. גורי: אני עומד על הנוסח שלי. תחילה, חברי הסכימו להסכם מסויים בין איזור ג' לבין איזור ד', הם עשו משגה כבד, ואנחנו חייבנו את עצמנו לספח את האיזור. אבל נציגינו לחזור מהסכם זה.

חבריך באו והציעו, ואחר-כך באו והכריחו
אוחם לסגת.

שר הפנים מ. שפירא:

י. גורי:
מתוך הלהט הזה, לצרף את האיזור אשר בלעדיו
אין להם "אינטרלנד", ואין להם אפשרות
להתפתח, עשו חברי משגה חמור מאד. הם עומדים כבר במשך שנים לפני גישה
נוקשה ופרובינציאלית של אותו איזור, ופרובינציאליזם זה הוא גם נתלת
חלק מהצבור שאני מייצג אותו.

בסופו של דבר הסכימו לצירוף הזה, על בסיס
של הסכם - שהוא פגום בהחלט מבחינה צבורית וחברתית.

לפי דעתי, שר הפנים צריך היה לפסול הסכם
פגום כזה, וצריך היה להטיל את מרותו. גם מי שאיננו מכיר היטב את
הרצליה, יודע שאין טעם להקים שם שתי מועצות נפרדות.

אבל מה עשה שר הפנים? הוא העמיד את איזור
ד' בפני האלטרנטיבה של הקמת מועצה מקומית נפרדת באיזור ג'. אינני מקבל
גישה זו ביסודה, משום שהיא פגומה מבחינה פוליטית-צבורית ואיננה עשויה
לתת חנוך טוב לאזורתי המדינה.

אילו לפחות ידעתי שגישתו זו של שר הפנים
נובעת מהשקפתו הוא, מחפיסת הענינים המוניציפאליים, הייתי מצטער על כך
ומנסה לשכנע אותו. אבל מכיון שאני יודע כל מה שמתרחש מאחורי הקלעים,
מאחורי הסיפוחים בפתח-הקוה ובראשון-לציון, אני מוכרח להגיע למסקנה
קשה מאד, שלחץ פוליטי הוא המדריך את משרד הפנים בפעולתו.

שר הפנים מ. שפירא: מהו המצב בזרנוגה ומיבנה?

י. גורי:
אני עובר לנקודה אחרת. אגב, שר הפנים
הביא לדוגמא את עקיד. ייתכן שאני יכול
להיות שותף לבקורתו של שר הפנים, שחברי במועצה האיזורית אינם נוטים
לכלול את עקיד במועצה האזורית, אבל אין כל דמיון בין מועצה איזורית
לבין מועצה מקומית.

מועצה איזורית היא מסגרת מיוחדת אשר
הוקמה לצרכי גושים ההתישבות. לפי דעתי, רצוי אפילו לכלול נקודות
השונות במבניהן החברתי במסגרת אחת, כי המגע עם ההתישבות עלול רק להשפיע
לטובה. אבל יכולה להיות גם השקפה אחרת. בכל אופן, אין מקום להקבלה
בין מועצה איזורית ומועצה מקומית.

לטיפול בישובי העולים: - אינני שולל את
העובדה כי משרד הפנים פעל לסיפוק השירותים במושבי העולים, אבל לפי
דעתי, הוא פעל במידה בלתי מספקת. אני יכול לומר שעוד לפני יותר משנה
דרשנו ממשרד הפנים - וגם הצענו הצעות - אשר נראו לי כהגיוניות וכמתקב-
לות על הדעת - להקים ועדה בין-משרדית המורכבת מבאי כוח האוצר, משרד א'
הפנים ומשרד העבודה, בהשתתפות הסוכנות היהודית, בכדי להחיש את קצב
הטיפול בישובי העולים. אולם ועדה זו קמה רק לפני מספר שבועות, עד כמה
שידוע לי. ובינתיים, הישובים האלה סבלו קשה, והם סובלים קשה מאד גם
עכשיו, והעזרה אשר הוגשה להם על-ידי משרד הפנים, היא בהחלט בלתי
מספיקה. אני סבור שמשרד הפנים פיגר קשה מאד בענין זה.

לאחרונה אוסיף עוד כמה הערות. בישיבה
הקודמת עוררתי את שאלת הסיפוחים באורח רטרואקטיבי, כדי להבטיח זכות
בחירה לאזורתי השטחים הנספחים. מן ההסבר שקבלנו ממנהל משרד הפנים
הבינותי, שמשרד הפנים איננו מחייב לכך, שבכל מקרה בו יסופח שטח מסוים
למועצה מקומית או לעירייה קיימת, יוכלו אזרחי אותו שטח ליהנות מזכות
בחירה. הצטערתי מאד על כך, שמנהל משרד הפנים נסוג מהודעתו הקודמת -
ואני מפרש זאת כנסיגה - אבל זוהי זכותו.

מר רוזנבלום: אני חושב שלאחר הסברתי היה ברור, שאין
זו נסיגה.

י. גורי: אני מוכרח לעמוד על דעתי בענין זה. אינני

י. גורי :

שולל את זכותו של מנהל משרד הפנים לשנות את דעתו, אבל אין זה פותר את השאלה, ואני מבקש ששר הפנים יחן לנו תשובה, אם ישנו בטחון שבכל מקרה של סיפוח, תובטח זכות הבחירה של אזרחי השטח הנספח. אם לאו - לא אראה כל דרך אחרת לפני, בלתי אם להכניס הצעת-חקק לכנסת.

לענין המועצה הכפרית: - משרד הפנים מצא לנכון למנות ועדה מיוחדת לענין זה. לפי דעתי, לא היה צורך במינוי הועדה, משום שהענין של מועצה כפרית מופיע כאנכרוניזם, כדבר שאין לו כלל מקום במסגרת החיים המוניציפאליים במדינה, והפוגע קשה מאד בשני הישובים אשר בהם קיימות המועצות הללו - בפתח-תקוה ובחדרה.

המועצה הכפרית מקיפה איזורים נרחבים, אשר צריכים להיות כלולים באיזורים שיפוטן של המועצות הללו. למעשה, כבר קיימים שם ישובים אשר המועצות מספקות להם את השירותים, ואין להעלות כלל על הדעת שיש להקים שם מסגרות מוניציפאליות נפרדות, או שהמועצה הכפרית תוכל לארגן שם את השייחיים הדרושים.

איתן להשלים עם המצב, שמדי פעם בפעם אצא יתנהל ויכוח על הוצאת בלוקים מן השטח של המועצה הכפרית, לצרכי הפיתוח של המועצה המקומית. והרי ניסו לפתור את השאלה על-ידי הקמת ועדות-חקלאיות במועצות המקומיות. ואם סודור זה איננו מספיק, אפשר למצוא לזה תיקון נוסף.

לפי הנסיון שרכשתי לעצמי עד עכשיו, שר הפנים איננו נוטה בדרך כלל לקבל את דעת המיעוט של הועדות המתמנות על ידו, אף אם היא יותר הגיונית ומתקבלת על הדעת. שר הפנים ממנה את הועדות לפי הרכב מסויים.

למינוי ועדות בתוכנו: - אני עומד במגע עם הצבור בענינים מוניציפאליים, ונתקלתי בקונפליקטים בין הצבור אשר אני מייצג אותו ובין משרד הפנים, בנוגע למינוי של ועדת-בחירות. הצבור שלי טוען שממנים ועדות-בחירות אשר אינן מייצגות את הצבור והרכבו, ובמידה מסוימת אף מסלפות את ההרכב מבחינה פוליטית, ואני משמש להם לפה בענין זה.

בעצם הייתי יכול להוסיף על דברי. החומר הנמצא תחת ידי מפייב אולי את הרחבת הדיבור, אבל אינני מרשה לעצמי לעשות זאת, כי צריך להכניס את הדיון שלנו למסגרת של הזמן העומד לרשותנו.

אני יכול לסכם במה שפחתתי: על הדברים הטובים שעשה משרד הפנים, אינני חייב לשבח אותו; ועל הטעויות אני יכול רק להצטער, ואינני צריך לשפוט את השרים אשר אינם חברי מפלגתי יותר קשה משאני שופט את חברי אני. אבל על הדברים אשר מניתי אותם, אינני יכול להסתפק בהבעת צער בלבד, וראיתי חובה לעצמי לבקר, ולבקר קשה את משרד הפנים.

הי"ר ב. מינץ: אני מציע להגביל את זמן הסיבור לרבע שעה לכל נואם.

א. פראי: קבענו מראש שהדיון על סקירת שר הפנים יתנהל במשך כמה ישיבות, ובהתאם לכך קבענו אפילו שתי ישיבות בשבוע.

הי"ר ב. מינץ: זו בעצם לא הייתה כוונתי, לצמצם את זמן הויכוח. אנחנו קבענו שיהיה דיון, אבל יש להתאים זאת בקשר לחשובה ששר הפנים רוצה לחת, אם בסוף ישיבה זו, ואם רק בסופו של הדיון בכללו.

אני מבין שהשר רוצה לענות תשובה חלקית עוד היום, ועל כן נמשיך בויכוח ללא הגבלת הזמן, אבל בסוף הישיבה נקדיש חצי שעה לתשובת שר הפנים, אשר בודאי עוד יענה באופן מקיף בגמר הדיון כולו.

י. גורי: אני מבקש להוסיף לפרטיכל בענין הסיפוחים, גם את שאלת הסיפוחים באיזור חיפה (קריית-חיים, קריית-ביאליק וקריית-מוצקין). זוהי גם-כן אחת הדוגמאות שעוררו את בקורתי.

א. פראי: שר הפנים עמד בסקירתו על התקדמות המוניציפאליזציה, על חוקת מתקדמות שניהנו למועצות המקומיות, על התקדמות הדמוקרטיזציה וצמצום התערבות הממשלה בענינים הפנימיים של הרשויות המקומיות.

אני רוצה לבחון את הדברים האלה לאור העובדות, וגם לאור הדברים שנחשעוררו בסקירתו של שר הפנים.

בשטח החתיקה: כבר עמד החבר גורי על כך, שבעצם קבלנו רק חלק אחד של חוקת העיריות, והשארנו כמו שהם כמה וכמה חלקים הנוגעים בעיקר לפעולתם הפנימית, למהלך פעולתן של העיריות והמועצות המקומיות. הגיע הזמן שמשרד הפנים יגלה בענין זה יזמה חתיקתית ויציע הצעת-חוק, כדי להשלים את חוק הבחירות, כי אנו קבלנו רק חוק בחירות לעיריות ולא חוקת העיריות. אני רוצה להפכיר דבר שני, שגם עליו עמד החבר גורי בדבריו, שבעצם אין לנו חוקת בחירות של המועצות המקומיות; לפי שעה אפשר אולי לומר שאין הדבר דוחק, מכיון שהבחירות למועצות המקומיות עומדות להיערך, אבל אל נשכח שבחקופה שבין בחירות לבחירות, עומדות לקום מועצות מקומיות חדשות, אשר אין להן חוקה מוסמכת.

מה שיש לנו עד כה, זוהי הודעה של שר הפנים - אשר נמסרה גם בכנסת - כי בחירות למועצות המקומיות תנהגנה לפי חוקת הבחירות לעיריות, ודבר זה נתפרסם בתורת צו. אבל כבר ראינו בהרצליה, למשל, שמכיון שהדבר לא היה חוק אשר הכנסת החליטה עליו, שם סטה שר הפנים בענין זה וקבע שיטה בלתי דמוקרטית בנקודה אחת.

בנקודה אחת אני חולק על הערכתו של החבר גורי. לא היתה כל סיבה שחבריו למפלגה - או גם ההסתדרות, אחר כך - יאשרו את המצב שנוצר באיזור ג' בהרצליה. אני חושב, שלו היתה בענין זה עמדה חקיפה של הצבור כולו, של צבור חברי ההסתדרות, לא היה שר הפנים עומד בפני תביעה זו, והחוקה הבלתי דימוקרטית שנקבעה לאיזור אג' היתה מחבטלת.

שר הפנים מ. שפירא: אתה זוכר אולי את הודעתי בכנסת בקשר להרצליה, ואז אמרתי במפורש: "מחוץ להרצליה", ואין בכך משום סטייה.

א. פראי: לו הכנסת היתה מחליטה על חוקת בחירות למועצות המקומיות, לא היתה לך אפשרות לסטות; ומכיון שהיא לא החליטה על חוקה, היתה לך האפשרות הזו.

אני רוצה להזכיר גם, שאין לנו חוקה ביחס למועצות, או לוועדים. אינני יודע כיצד לכנות את היצורים האלו - בישובים המונים פחות מ-600 נפש, ואשר לפי הודעת בא-כוח משרד הפנים יכול בעצם משרד זה לנהוג בהם כרצונו, כי גם שם אין שיטה דמוקרטית של בחירות. אני חובע ממשרד הפנים, להגיש הצעת-חוק ביחס לשיטת הבחירות במקומות האלה.

כמו כן אני מזכיר - אם כי הענין אולי איננו כל כך דחוף - את המועצות הזזוריות, אשר לפי הרכבן הנוכחי אין אולי לחשוש לקיפוח, אבל על כל פנים היה רצוי שגם המועצות הזזוריות יתנהלו לפי דפוסים חוקתיים, אשר הכנסת תחליט עליהם.

אני מזכיר בקשר לכך את העובדה שאין בחירות נערכות בעיריות הנמצאות בשטח הממשל הצבאי - נצרת ועכו. נצרת זכתה אפילו להיזכר בסקירתו של שר הפנים לגנאי, והוא גם הוסיף את הנהלתה כגילוי מעלה נפסדת בהחלט, ואת נחשלותה של המועצה הזו. אני יודע ששר הפנים יכול בודאי לטעון: קצרה ידי, אלה הם המקומות שבשטח הממשל הצבאי. אולם אני סבור שידו של שר הפנים אינה כל כך קצרה, ועל כל פנים לא ראיתי מצידו לחץ או תביעה לשינוי המצב, ולהכרת הממשל הצבאי בבחירות אשר תחיימנה במקומות אלו. לעומת זאת ראיתי יותר סימנים של הסתגלות למצב

א. פראי:

הזת; וכפי הנראה נוח המצב הזה של הפקרות ונחשלות לשר הפנים, במקום הזה, בשל קיום ועדות אשר כוחן פקע כבר מזמן; אחרת, אני חושב שהיינו שומעים בכנסת משהו בענין זה מפי שר הפנים.

היו"ר ב. מינץ: אני חושב שדברים אלה חריפים מדי, ואני מוחה נגד זה.

א. פראי:

אני, על כל פנים, הייתי חובע בענין זה, יזמה מצד משרד הפנים. משרד הפנים, מעצם בריאתו, צריך לעמוד ולתבוע חיים אזרחיים רגילים ודמוקרטיזציה. גם כשמונו על-ידינו כמה וכמה ועדות למקומות שנים, לא שמעתי מצד משרד הפנים על פעולה לדמוקרטיזציה ולהנהגת חיים אזרחיים ודוקרטיזט תקינים.

אני מזכיר דבר שבא לידי ביטוי גם בסקירת שר הפנים, וזוהי בעצם הנחשלות הגמורה וחוסר כל יזמה כמעט בישובים הערביים. לא ראינו כל הצעה ולא שמענו על כל מחשבה בענין זה, מלבד ישוב אחד אשר מופח למועצה הציונית של געתון.

אשר לשיטתו של משרד הפנים לא להתערב, ולפנפם התערבותו בענינים פנימיים של הרשויות המקומיות, ולא לעשות דבר בניגוד לרצונן של המועצות המקומיות ושל העיריות. אני מצטרף לדבריו של החבר גורי; אינני מברך על השיטה הזו בדרך כלל. לו ידעתי ששרד הפנים נוהג כך - ועוד אעמוד על כך אם אמנם הוא נוהג כך - שבמקום שאיננו רוצה לא בקליטת עליה ולא בהתקדמות - ויכול להיות מצב כזה - ..

ז. וורהפטיג: ולא במיפוק צרכים דתיים!

א. פראי:

למטרה זו קיים שלטון מרכזי אשר יעמוד על משמר האינטרסים של כלל הישוב, וידאג לכך, שכל מה שהכנסת והממשלה מחליטים, ומה שהוא באון האינטרסים הכלליים של הישוב, שדבר זה יקוים. אבל למעשה, משרד הפנים איננו עומד על כך. למעשה אין זו השיטה שהוא נוהג בה, איפה ואיפה.

הנה למשל, כולנו זוכרים את הויכוח ואת התשובה שניתנה לשאלתה של מר אלמליח, ביחס לחוקי עזר לסגירת חנויות בירושלים. הרוב במועצת עיריית ירושלים, לא כלל בחוקי העזר את ענין סגירת בתי-הקפה; זה היה רצון האוכלוסיה בירושלים, זה היה רצון הרוב. אף על פי כן ראינו, כיצד שר הפנים נאבק במשך חדשים על הדבר, כאשר הדבר היה רצוני וחשוב בשבילנו, כיצד הוא נאבק על כך, להטיל ולכפות על תושבי ירושלים חוק שאין הם רוצים בו. הוא אמנם היה נאלץ לסגת אחר-כך, כי לא היה יכול לעמוד בפני הלחץ הזה. אני הייתי מברך על שמינית שבשמינית של חוקף כזה מצד משרד הפנים בענינים שהם באינטרסים של הישוב, כי לפעמים יכול להיות דוקא רוב בלתי מתקדם במקום מסויים, העושה עוול וקיפות. אני לא ראיתי את הדבר הזה מצד משרד הפנים.

יתר על כן, הנה למשל הזכיר החבר גורי את ענין הרכב ועדות הבחירות. לפנינו דוגמא אחת, בנוגע להרכב ועדת הבחירות בכרכור. אני יודע שישנו חוק, והחלטנו על חוק - ולצערי גם החבר גורי אהן את ידו לכך - שתהיה סמכות בידי שר הפנים לצרף גם חברים מסוינים, ולא רק נבחרים. הויכוח התנהל בעיקר בענין זה, אם במקום מסויים לא נחקיימו בחירות במשך תקופה ארוכה, ולא ניתן ייצוג לכל חלקי הצבור. אני יודע שהבחירות למועצת כרכור היו תקינות, והנה חוקמה שם מועצה לפי יחסי הבחירות במקום ושום אדם לא היה מקופח.

שר הפנים מ. שפירא: מתי נערכו שם הבחירות?

א. פראי:

עד כמה שאני זוכר, היו שם בחירות תקינות. אף על פי כן, צירף שם שר הפנים שני נציגים של הפועל-המזרחי ושל אחד מנציגי הימין, ועל-ידי כך סילף את המצב.

שר הפנים מ. שפירא: נציגי הציונים הכלליים, ולא הימין.

א. פראי: על-ידי זה, סילף שר הפנים את הנציגות הדמוקרטית, כשיש שהיא במקום זה. החב של שתי מפלגות הפועלים, של מפא"י ומפ"ם, הפך למיעוט בוועדת הבחירות הזו.

בקשר לסיפוחים, בראוני להזכיר קובלנה אשר קבלתי, ביחס למועצת איזור מנשה. ישוּב אחד - גן שמואל - אשר באופן טבעי שייך למועצת איזור מנשה, לא סופח למועצת איזורית זו, כי-אם לחדרה.

מר מירון: חלק טעות-טפוס במספרי הבלוקים. מושב זה סופח לאיזור מנשה.

א. פראי: לענין המועצות הכפחיות: - גם דבר זה שייך לדמוקרטיזציה של הישוב, ולענין החוקות המתקדמות. שר הפנים נשאל בענין זה שורה שלמה של שאלות, וכמדומני שהדבר נמשך עוד מתקופת מועצת המדינה הזמנית. על כל פנים, שר הפנים בחשובתו מיום 11 באפריל 1949 הבטיח לחקור בדבר הזה, והבטיח לתת תשובה ביחס למועצות הכפריות בפחת-חקה ובחדרה. בינתיים עברה כבר יותר משנה; זו היתה התשובה האחרונה והענין לא זָפ אף כמלוא הנימה.

מר רוזנבלום: מינוי בא-כוח המרכז החקלאי של ההסתדרות גזל 4 חדשים שלמים בהסתדרות!

א. פראי: אני חושב שמשרד הפנים יכול לכפות בענין זה, ולגלות יתר חוקף אם יש בדברים ענין של דמוקרטיה, ואני לא אתנגד לכך.

לענין הסיפוחים: באחת הישיבות של ועדת הפנים נשאלה שאלה על-ידי החבר גורי בענין הסיפוחים - לא לבד בענין חיפה וענין חל-אביב, כי-אם במפורש ביחס לשאר הסיפוחים - וניתנה הודעה על-ידי בא-כוח משרד הפנים, שסיפוחים רטרואקטיביים יחולו על כל המקומות שהיה בהם סיפוח. אני מאשר כי שמעתי זאת במו אזני.

ישנה דוגמא בולטת מאד, של ראשון-לציון ודגומא עוד יותר בולטת - על כרכור. בראשון לציון ישנן שתי עובדות: עובדה ראשונה, שרוב במקום אינני רוצה להחליט עכשיו על סיפוח, אבל הוא בודאי יחליט על כך יום אחד או שבוע ימים לאחר הבחירות; שאלה שניה היא: גם אם יוחלט על הסיפוח, אם הוא יהיה רטרואקטיבי.

בכרכור ישנם שני שיכונים שהוקמו על-ידי וותיקי המושבה, והם חלק בלתי נפרד של מושבה זו. המועצה החליטה על סיפוח של שני השיכונים האלה, אבל אנשים אלו, שהם ממיסדי המקום, לא יוכלו להשתתף בבחירות, הם הורחקו מהנהלת הענינים.

ואני שואל: מדוע אני צריך להתעורר על העוול הזה, ומדוע אין משרד הפנים מגלה יזמה בענין זה? מדוע צריכים אנחנו להסתער בענינים כאלה, שהעוול שבהם זועק על לב השמים. מדוע צריכים אנחנו לנהל מערכה כזו עם משרד הפנים?

שר הפנים מ. שפירא: אני יודע שהשיכונים האלה צורפו לכרכור.

א. פראי: שתי השכונות האלה אמנם סופחו לכרכור, אבל אם לא תבוא החלטה שהסיפוח הוא רטרואקטיבי, לא יוכלו התושבים - שהם ממיסדי המקום - להשתתף בבחירות. שאלתי היא, מדוע אין משרד הפנים מתערב בדאבר, ואנחנו צריכים לעשות זאת במקומו.

ברצוני להזכיר ענין, שאולי איננו שייך למקירה על פעולות משרד הפנים, כי-אם לשר אחר - והוא ענין המועצות הדתיות. כאשר הענין נידון בכנסת, באה דרישה כמעט מכל חלקי הביטחון, לדון בשאלת

א. פראי:

המועצה הדתיות, שלא באופן נפרד. דובר אז בכנסת על סיפוק הצרכים הדתיים, ונאמר שיחד עם זה יוצע גם חוק בקשר למועצות הדתיות, חוק בחירות באותו זמן נשמעה הודעתו של שר הדתות, שהוא עומד להגיש הצעת חוק בקשר לכך תוך שבועיים או שלשה שבועות.

מר הורנשטיין: שר הדתות הגיש את הצעת החוק הזו למשרד המשפטים, לפני חדשים רבים.

א. פראי: בענין הסיפוחים אני תומך בהערתו של החבר גורי. אני תובע משר הפנים שהוא בעצמו יחקן את המעוות, וכניס הצעת חוק בקשר לרטרואקטיביות של הסיפוחים. אם הוא לא יעשה את זאת, אתמוך בהצעתו של החבר גורי בענין זה.

מכיון שהרחבתי את הדיבור יתר על המדהא, אעמוד עוד על שני ענינים בצמצום. - ענין ישובי העולים הקליטת העליה. שר הפנים הבליט בפקירתו את דאגת המועצות המקומיות לענין זה. אני חושב שאמנם נעשתה פעולה כל שהיא, אבל מי שמבקר כיום בישובים האלה, מזועזע מחוסר הדאגה ומחוסר הטיפול במקומות האלה. אני חושב שענין זה היה מצריך דיון מיוחד בוועדת הפנים.

דבר שני, שגם הוא לדעתי מחייב דיון מיוחד בוועדה הוא, שיטת המסים במועצות המקומיות.

שר הפנים מ. שפירא: גם אני מציע שיהיה דיון מיוחד בשאלת המסים.

א. פראי: על כל פנים, אני מסתפק כרגע בזה, שאינני מקבל את ההצעה אשר הוגשה על ידי שר הפנים ביחס לשיטת המסים.

א. חושי: אינני מקבל את השיטה של חברי גורי, שאנו צריכים לדבר רק על הליקויים, כי יש בכך בכל-זאת משום סילוף התמונה. לדברינו צריך להיות הד כלפי חוץ, ומשום כך אני מוצא לחובה נעימה לציין את הפעילות הרבה שגילה משרד הפנים בשטח של מוניציפאליזציה: במקום 7 עיריות - 14 עיריות; מספר גדול של מועצות מקומיות; מספר גדול של מועצות איזוריות. אני מוצא לנכון לציין, כי במשך שנה אחת נעשתה פעולה ענפה וחשובה מאד בשטח זה.

אני מצטער שמשרד הפנים לא נקט באותו הקן גם כלפי הישוב הערבי. אני יודע את כל הקשיים הקיימים שם, אבל בכל זאת אני חולק על דעתו של החבר פראי ביחס לענין השלמון הצבאי. במקום שקיים ממשל צבאי - וביחד במקום כנצרת - הדבר איננו פשוט. לפי דעתי, היה צריך שר הפנים לפזר את העירייה בנצרת, ולמנות במקומה מועצה מקומית. העירייה הנוכחית במקום זה עשתה טבובג'ה בענין החושבים ומצב העבודה. הם חיים עדיין בהשפעת חלום-שוא, על גבולות של 29 בנובמבר ועל סטטוס מיוחד של נצרת. משום כך צריך היה לפזר מועצה זו, ולמנות אחרת במקומה.

מתוך ידיעת המצב, אינני סבור שאפשר לערוך שם בחירות. אנחנו בקרנו במקומות ונוכחנו כי המצב בהם עדיין אינו בשל לבחירות. לעומת זאת ישנם כמה כפרים אשר לגביהם היה צריך משרד הפנים למהר בפעולתו, להסרת המשטר הקיים. מובן מאליו שישלח לעשות זאת מתוך זהירות ושיקול דעת רב, כי אחרת אפשר להיכשל.

כסיכום לענין זה, אנפ חושב שצריך לברך את משרד הפנים על פעילותו הענפה בענין זה, עם כל הטעויות שעשה.

לענין שיטת המסים: אם משרד הפנים לא יצליח להביא שינוי יסודי בשטח זה, אנו עלולים להגיע במשך הזמן למצב חמור מאד. שיטת המסים הקיימת היא לא רק מתוך למסגרת הזמם, כי היא גם אינה צודקת.

דבר נוסף שיש לתקנו - ענין מס השעשועים.

א. חושי:

בכל מקום ומקום, מס השעשועים הוא ענין מוניציפאלי, ואינו נכנס לקופת הממשלה. כעת הבטיח שר האוצר להחזיר לנו 50%. זהו ענין שכולו עירוני. שיטת המסים היא מיושנת, וכל הבנין הזה עבר זמנו. אם הדבר לא יחוקן בכללותו, עלולות כל העיריות להימצא במצב חמור עד מאד. עלינו להבטיח את קיום העיריות בכדי שתוכלנה לספק לחושבים את השירותים התינוניים.

הדימוקרטיה איננה ענין שבשמים. הדבר מתבטא בעצמו בכל פינה מפינות חיינו, ובשטח זה צריך משרד הפנים ליטול את היזמה לידיו, ובפעולה מהירה ויסודית לקבוע שיטת מסים מחאימה בחוק מסגרת הפעולות של העיריות.

בישובים הערביים קיים בשטח המחיס מצב משונה. למרות שלא נקבע הדבר בחוק, אין גובלים מהם למעשה מסים. אני סבור שאזרחים אשר אינם משלמים מסים, הם מקופחים. המצב בשטח השירות הרפואי הוא חמור בישובים הערביים. מספר הרופאים איננו מספיק, וכן גם מספר הבקורים והיכולת לקבל מקרים דחופים.

שר הפנים מ. שפירא: בגליל קיימות כבר 18 מרפאות.

א. חושי: די לצייין כי בכפר כמו יירקה, שיש בו כ- 3500 נפש, אין אף מרפאה אחת, בכדי לראות עד כמה המצב ירוד בשטח זה. הרמה המדיצינית של הרופאים הערביים איננה מספקת, ואין לסמוך עליהם. ישנם כמה דברים שיש להכניס בהם שינויים יסודיים, ועל משרד הפנים רובצת האחריות המוסרית בענין זה.

אני רוצה להעיר כמה דברים בקשר לסיפוחים. כאשר אני שוקל את הדברים, אני שוקל אותם בראש וראשונה מן הצד של טובת החושבים. גם אני מעונין מאד שלא נקטינן את חיפה ושלא נפצל אותה, אבל קובע אצלי הענין עצמו. אתן כמה דוגמאות.

אתמול היתה אצלי משלחת של חושבי כפר-נחום (מקודם עיר-גנים), המונה כמה מאות משפחות, ואשר הפועלים מהווים שם דוקא מיעוט. בזמנו החליטה העירייה לספח את המקום לחיפה, והעירייה אמנם לקחה תחת חסותה את בית-הספר, ואת השירות הסניטרי. אחר-כך החליט משרד הפנים לא לספח את המקום לחיפה. השכונה נמצאת כעת במצב קטסטרופאלי. בית-הספר עומד על עברי פי פחת, השירותים הופסקו, העירייה הגישה לחושבים העניים חשבון של המסים, והמצב בכללו הוא חמור מאד.

בצד השכונה גרים כ-120 חימנים, וגם הם שואלים אותי מה יהא עליהם. אני יודע על קיום משרד התכנון, ועל "תכניותיו" ליצור בחיפה שלש או חמש ערים, במקום עיר אחת.

שר הפנים אמר בזמנו פרינציפ אחד שאני מקבל אותו, שהעקרון צריך להיות: מקום היכול לקיים את עצמו. לא כפר-נחום ולא כל נקודת-קבצנים אחרת יכולים להיות מקום המקיים את עצמו.

ישנה שכונה בשם קריית-ים ובה 1400 משפחות עולים. כיצד יוכל מספר קטן של החושבים הקבועים לשפח בקליטת מספר עצום כזה של עולים חדשים? ישנם שני שיכונים: קורדאני א' וקורדאני ב', ובהם מקרים סוציאליים חמורים. מי יקבל על עצמו את העלייה הזו, האם קריית-מוצקין תעשה זאת? היא קבלה 200-300 משפחות עולים, אבל כיצד תוכל לקבל 1200-1300 משפחות?

ישנן שתי שכונות העולים חווסה ותל-חנן אשר רוצים לצרף אותן לנשר. בנשר עצמה נשארו תושבים שאינם מסודרים, כי חלק מהם עזב את המקום. אם יבוצע הצירוף הזה, כיצד יהוו המקומות בחינת חי הנושא את עצמו? אינני מבין דבר זה. אותי מענין בראש וראשונה השטח הזה.

אם אנחנו מדברים על קבוצת-גלויות, ועל קליטת העלייה, הרי אנו באים ועושים את ההיפך את הגמור מזה.

בשאלת פירה, המלוחקת מאד מחיפה, נלחמנו כמעט במשך שנה שלמה על חיבור רשת חשמל אליה. הענין עלה 20,000 לירות, ונתעוררה אחר-כך שאלת החיבורים לבתים. חברת החשמל דורשת ערבויות, ולא

א. חושי:

נמצא מי שיתן ערבויות למטרה זו. אין עוד מועצה מאושרת שתתן את הערבויות, ואין בטחון שאמנם יקבלו אותן.

אין לשרה פנים אצט"ו לדרת מה נעשה בכל פינה בארץ, והוא סומך על יועצים שלה. אני סבור שיש ליועצים האלו קול לא טוב, וביחוד לאחד מהם אשר שותתתי אתו, והוא רצה שאני אסכים ליצירת גופים קטנים כאלו בסביבת חיפה. שאלתי אותו: מה יהיה על קיבוץ גלויות; מה יהיה על קליטת העליה ממזרח? אני מבין קליטת עליה כך, שאני בעצמי אקלוט, שתושבי חיפה יקלטו. איך יעשו זאת? על-ידי זה שהם יקבלו על עצמם את העול של הקליטה.

אם מספחים את השכונות האלה, צריך לתת להן גם זכות בחירה. אם ענין הבחירות מעכב, ייתכן שכדאי לוותר על השתתפות בבחירות, ובלבד שאינטרסים הלוניים לא יקופחו: ענין של בריאות, הינרך, שמירה על שירותים סניטאריים, ענין תחבורה למקום - וגם אם הוא מרוחק - אילו היה הרבר מסור בידי עיריית חיפה, היתה יכולה להכריע בהרבה מקרים לטובת התושבים וצרכיהם הלוניים. לפי דעתי, מותר למשרד הפנים להילחם נגד טנדנציה נפסדת של משהד התכנון ותכנוניתו שאינן מתאימות למציאות.

רק תעלה יבשה מפרידה בין איזור התעשייה לבין שכונת קרית-נחום הענייה. הוחלט לצרף את איזור התעשייה לחיפה אבל לא את השכונה הזו, למרות שהתושבים והעירייה הסכימו לכך. על שר הפנים לברוק מחדש את ענין הסיפוחים האלה.

היו"ר ב. מינץ: הגיע תורו של חבר הכנסת ספיר. אני מציע שמר ספיר יהיה הנואם הראשון בישיבתנו הבאה, ואת מהצית השעה שנוחרה לנו, נקדיש לתשובתו של שר הפנים.

א. פראי: ברצוני להעלות שאלה, בקשר למשמר-השבועה (יעזור). במקום זה ישנה תביעת התושבים, שלא לספחם לחולון או למועצה מקומית אחרת. החלטה זו נתקבלה בישיבה כללית של התושבים במקום, שנחקימה ביום שבת 25 בפברואר. הישיבה החליטה "להביע התנגדות נמרצת לתכניות פיצול הכפר". שאלתי היא: היכן היא האיפה ואיפה? במקום זה, כולם בלי יוצא מן הכלל מתנגדים לסיפוח ודורשים מועצה מקומית.

שר הפנים מ. שפירא: מה דעתך; האם משרד הפנים צריך להתחשב בדעת התושבים הללו, או לא?

א. פראי: משרד הפנים צריך לשקול את דעת הישובים, אבל יש לו גם קול פעולה משלו.

י. גורי: ענין החקציבים היה כלול ברשימת הדברים, אבל שמעתי מפי היושב-ראש שנדון על כך לתוד, ולכן הוצאתי את זה מדברי.

היו"ר ב. מינץ: יש לי הצעה, שלתועלת הענין של שיטת המסים נשקף בדיון זה גם את ועדת הכספים. אחרת, לא תהיה כל תועלת בדיוןנו. אני אבוא בדברים עם-יושב ראש ועדת הכספים בכדי להרכיב ועדת-משנה משותפת לענין המסים המוניציפאליים.

י. ספיר: מתר תבוא לפנינו משלחת של הרשויות המקומיות, והיא תעמיד שאלה אשר אני רציתי במקצת לעמוד עליה. היה רפוי ששר הפנים ישתתף בישיבה זו.

שר הפנים מ. שפירא:

לא תתפלאו בודאי אם אקבל הפעם את דעתו של החבר אבא חושי, שמוטב לפעול ולעשות - גם אם הפעולה מלווה לעתים בשגיאות מסוימות - מאשר לא לפעול, ושלא יהיה מה לבקר. אני מודה, שתוך כדי עשיה, המשרד הטוב ביותר, מהשר המפוקח ביותר עלולים גם לשגות בשעת שיקול הדעת. מה שאינני מסכים, שהשגיאות נעשות מתוך חשבון ומתוך כוונה. את זאת אני מכחיש בכל תוקף; אני כופר בכל הענין הזה.

לדעתי, גם החבר גורי וגם החבר פראי מתעלמים ממצבאות מסוימת שאנו חיים בה; כל אחד ואחד רואה את הענינים מתוך הרהורי לבו הוא, ואיננו רואה את התמונה כולה. הוא רואה את הסקטור שלו, ואת האינטרסים של הסקטור הזה, אבל משרד הפנים מוכרח לראות את התמונה בכללה, אם הוא רוצה להיות אובייקטיבי. אאאא ובעשותו כן, הוא צריך לחפש לעצמו שביל-ביניים, למצוא את הדרך הנכונה ביותר; ואז קורה לעתים קרובות שצד זה אינו מרוצה, ולעתים גם הצד השני אינו מרוצה.

אני הייתי מוצא שמשרד הפנים אינו ממלא את תפקידו כהלכה, אילו היה חמיד רק צד אחד טוען כי המשרד שגה. אבל אם הצדדים השונים טוענים כן, אני אומר שכפי הנראה המוצא שמצאנו הוא המתאים ביותר, באוהה מציאות אשר אנחנו חיים בה.

אני רוצה לעבור עכשיו על אותם הדברים, שחבר גורי רואה בהם כשלונות של משרד הפנים.

לענין חוקת רמתיים: - חוקת רמתיים היא חוקה אשר למר ברנזון יש בה חלק חשוב, אבל אין זאת אומרת שזהו האידיל שלנו. אף אחד לא יסכים שאסור יהיה לחפש דרך לקידום החוקה ולשכלולה, ואת זאת אני עשיתי. אמנם נכון, ברנזון לא היה אולי כל-כך פעיל בחיקונים הללו, אבל הדבר נעשה במגע גם עם ברנזון וגם עם כל החוקים: עם המרכז החקלאי של ההסתדרות ועם התאחדות האכרים.

תוך כדי דיון בסעיף של ועדות חקלאיות, הגענו לפשרה, אשר גם חבריך קבלו אותה. ענין גדרה לא היה בניגוד לדעתכם. חבריך במרכז החקלאי קבלו את הסעיף בדבר הועדים החקלאיים, אם כי היו אולי מרוצים מותר אילו אמרנו שגם היו"ר ייבחר מתוכם. היתה זו פשרה שגם החקלאים קבלוה מתוך דוחק וגם המרכז החקלאי קבלה מתוך דוחק; ואני מעדיף פשרה כזו המתקבלת על דעת אש שני הצדדים, מאשר צד אחד יראה עצמו מקופח לגמרי מלכתחילה.

אם חבר גורי קובל שלא היתה קואופרציה, אני כופר בכך שלא היתה קואופרציה. קואופרציה בשבילי היא, כשאני מוכן לשמוע מה המרכז החקלאי חושב, ומה המחלקה המוניציפאלית חושבת, אבל אינני מוכן לקואופרציה אשר התבטאה, למשל, בחוקת רמתיים. כאשר באתי לחגיגה שנערכה ברמתיים בחור שר הפנים, ויחד אתי בא גם שר הפנים הקודם מר גרינבאום, הופיע לפני הקהל מר ברנזון בשם המחלקה המוניציפאלית של ההסתדרות והודיע, שלא משרד הפנים עשה כל זאת אלא הוא אשר כפה את משרד הפנים להסכים לכך, וכל זה הודות למחלקה המוניציפאלית של ההסתדרות. יכול להיות שאתה רואה בזאת קואופרציה הדוקה מאד בין משרד הפנים לבין המחלקה המוניציפאלית, אבל אני ראיתי בקואופרציה הזו, פתיחת כבוד למשרד הפנים. אמרתי אז לכל עובדי המשרד, שאינני יכול להעלות על הדעת, שלא משרד הפנים יחפש דרכים לשכלול החוקה, אלא יקבל דברים מוכנים, ואחר-כך יבואו בגדרה ובעוד מקומות ויגידו שלא משרד הפנים עשה את זאת. לקואופרציה כזו אני לא פוכל להסכים. אני יכול לשער כי מי שהתרגל לקואופרציה מעין זו, רואה בזה עכשיו מעין קיפוח.

חבר גורי, אני רוצה שגם להבא תהיה קואופרציה, אבל קואופרציה הוגנת; קיים משרד הפנים, ועליו לפעול, לעבוד ולהכניס הכלולים. יש לך חמיד האפשרות לבקר ולדרוש תיקונים, ואת הדברים הצודקים אני חמיד מוכן לקבל, אבל קואופרציה בצורה כזו, אינני יכול לקבל.

י. גורי: אתה דברת על שאלת הטעם הטוב.

שר הפנים מ. שפירא: החיקון בחוקת גדרה, הוא בענין הועדים החקלאיים והרכבם. קיימנו ישיבות עם התאחדות האכרים וגופים אחרים, וברור הדבר שהיה מגע אמין, ואמנם הצלחנו למצוא פשרה אשר נתקבלה על דעת כולם; - גם על דעת חבריך. האם יש לגאוף בכך תוסר קואופרציה? שיטה זו היתה ביסוד פעולותינו בכל מקום ומקום.

שר הפנים מ. שפירא:

לשאלת הסיפוחים: - זהו ענין עדין מאד, הנתון כאילו על חבל דק. אילו היה כל אחד נגש לשאלת הסיפוחים רק מבחינת האינטרסים של המקום ושל התושבים - כפי שאמר חבר חושי - היה זה טוב מאד; אבל, לצערי, כל אחד עושה מיד את חשבון הבחירות. זהו לדעתי האסון הגדול ביותר. אני מוכרח; בענין הרטרואקטיביסם, לציין את דבריו של אבא חושי, שאמר כי הוא מוכן לוותר על רטרואקטיביות, ובלבד שיסופקו לאנשים השייכותם הדרושים להם. אבל אם באים וטוענים לרטרואקטיביות, ושוב מתוך חשבון של בחירות, אני אומר שזה מסוכן מאד.

אומרים לי: אינך צריך להתחשב בדעת התושבים. אנשי הרצליה ג' אינם רוצים, לא ירצו. מצד שני בא חבר פראי ואומר: במשך השבעה אתה מוכרח לשמוע מה התושבים ואומרים. הפעם הולך משרד הפנים בדרכו הוא, והוא דוקא נוטה במקרה זה לקבל את הדעה הזו, כפי שאתה רוצה. אבל אין זאת אומרת שאני עושה את זאת מפני שהחבר פראי רוצה בכך; כי אני יודע שבראשון-לציון הוא יטען נגדי, שאני לא רואה את האינטרסים של המועצות כפי שרגילים אצלנו. לך זה אולי קל; אבל לי, בתור שר הפנים, אין אפשרות ללכת בדרך הנוחה לזה או לאחר.

בענין פתח-חקוה: - לדעתי זוהי אחת הדוגמאות המוכיחות, עד כמה אנו רחוקים ממצב שאפשר לדון על ענין, מבחינתו הוא. מיניתי שתי ועדות: ועדה אחת בקשר לסיפוחים לחיפה, ועדה שנייה בקשר לסיפוחים לפתח-חקוה. איננו מוכרחים לקבל כל מה שהועדה מציעה, אבל יש להניח שאי-אפשר להפוך כל מה שהועדה אומרת.

י. גורי: באמת אין צורך, כי הרכבן קובע את הדבר מראש.

שר הפנים מ. שפירא: ההסתדרות לגמרי לא היתה מקופחת בוועדות אלה. חבר ההסתדרות ממשרד התכנון, שהיה חבר בוועדה זו, היה נאמן לקו של גורי עד לקביעת הדו"ח; אבל מה לעשות ואותו חבר, מתוך חשבון הענין, מתוך התכנון שלו, הגיע לידי הצעה מסויימת, והוא אשר הכריע למעשה, והוא אשר קבע את הרוב?

הועדה לעניני הסיפוחים בחיפה, הציעה לספח מקום זה וזה וזה. בפתח-חקוה, הציעה הועדה לא לספח לא את גבעת-השלשה ולא את נוה-עוז. ואז באו אלי ואמרו לי: בחיפה, כמובן שאתה צריך לקבל את הדו"ח שלהם. ואני אמרתי שאני מוכן לקבל את ההחלטה. באו אותם החברים מאותה מפלגה, וטענו שאותה ועדה אשר קבעתי בפתח-חקוה, ואשר פסקה שלא לפי האינטרסים שלהם, את הדו"ח של ועדה זו אני מוכרח להפוך ולעשות את ההיפך. טענתי לעומתם, כי אינני יכול לעשות זאת; אינני יכול למנות שתי ועדות, ולנהוג בדרך ההפוכה לגבי כל ועדה וועדה.

לגרפון של ענין: לעומת הצעת הועדה שלא לצרף לא את גבעת-השלשה ולא את נוה-עוז, באו אותם האנשים ודרשו כן לצרף. ביחס לקיבוץ גבעת-השלשה בא החבר גורי בטענה חזקה, שמוכרחים להכניס אותה לאמזור שיפוטה של פתח-חקוה. מצאנו מכתב שנכתב לפני שלשה חדשים על-ידי המרכז-החקלאי, ובו מזהירים אותנו מראש, שלא לצרף את גבעת השלשה לפתח-חקוה, כי זוהי נקודה חקלאית שאין לצרפה למועצה מקומית בשום אופן.

י. גורי: האם יש לך העתק המכתב הזה?

שר הפנים מ. שפירא: הראיתי את המכתב לבן-גוריון, והוא אמר לי: את הכל ספרו לי, רק לא את זה. על המכתב חתום מר גבירץ בשם המרכז החקלאי, ואני אוכל להביא אותו.

למעשה החליטה גבעת-השלשה לעזוב את המקום, והיא עוברת בקרוב למקום אחר, לשטח מרוחק מאד.

ברצוני לומר לכם, שבדרך כלל הקו האמיתי והנכון הוא, לא לערוב שני דברים. קיבוץ מצד אחד, ועירייה מצד שני, אלו הן שתי צורות חיים נבדלות ונפרדות, שאין אפשרות למוזג אותן, ואנו עמדנו על כך כל הזמן.

ואז התחילו להסתער עלינו: הייתכן לקפח את

שר הפנים מ. שפירא:

האנשים; ובודאי ישנו חשבון מסויים, למען שבפתח-חקה יישאר הרוב הקיים. אני אביא לכם את המכתב, ואם תראו שאולי היו כאלה אשר עשו השבחנות, והם אמרו זאת במפורש - שזה עלול לשנות את המצב. לעומת זאת, ראיתי אני, שההגיון הבריא אומר שאין להכניס קיבוץ לתחום השיפוט של מועצה מקומית, אצף וכמו כן לא יכולתי להפוך את כל הקערה על פיה, ביחס לעבודתה של אותה ועדה.

אותו דבר ביחס לנוה-עוז. היתה אצלי משלחת של מפא"י ומפ"ם. למען השלום, שאלתי אותם מה עדיף: שאני אגנוז את הדו"ח של הועדה עד לאחר הבחירות, ואחר-כך נקבע ועדה חדשה שתדון על העניין מבחינת העניין גופא. היה שם אדם בשם בילצקי, והוא אמר לי כי הוא מוכן לקבל את ההצעה הזו, אבל בתנאי אחד: לא לספח את אותם החלקים שהועדה החליטה לספחם לפתח-חקה. כעבור שבוע ימים, באה הכחשה לדבר זה. כפי הנראה, גערו בו חברי למפלגה על הסכמתו, וההכחשה לא אחרה לבוא.

המצב שלי הוא לגמרי לא פשוט. ואותו דבר בנוגע לשיכון המזרח וראשון-לציון.

י. גורי: האם נכון הדבר שכאשר יצגתי את המחלקה המוניציפאלית בכמה שיחות, אמרתי שתחליטו מה שתחליטו, ובלבד שתחליטו?

שר הפנים מ. שפירא: ההחלטה שלי היתה, לגנוז את כל העניין עד לאחר הבחירות. אני אמרתי זאת גם בוועדת הפנים. בינתיים, מיניתי ועדת-גבולות לכל הארץ. ועדה זו כבר החלה בעבודתה.

בענין שיכון המזרח: - התקיימה בראשון-לציון ישיבה, והם החליטו לפנות בקשר לסיפוח השיכון הזה. לפי החוק מינינו ועדה לענין זה, אולם לפתע פתאום מספר חברים, ואוסטשינסקי בראשם חזרו ואמרו שאין להם אפשרות לקבל על עצמם עול כזה, כי הדבר מכפיל את האוכלוסיה. לאחר מכן היתה שוב החלטה, בתוך המועצה, והרוב התנגד.

א. חושי: פה הוא המקום בו אדוני צריך לכפות.

שר הפנים מ. שפירא: אני יכול לומר, שבמקום זה אני צריך לכפות עליהם, אבל הם שוב מעממדים את כל העניין על הבחירות, וזהו האסון.

אילו, למשל, היה בא חבר גורי ואומר: אני תובע שמקום זה ידאג לשיבותם של שיכון המזרח; הייתי אני רואה בזה פגיעה צורקת, והייתי כופה את הדבר על ראשון-לציון, למרות טענותיהם בדבר הקשיים העצומים שהדבר יביא עליהם. אבל בה בשעה, כאשר יחד עם הדרישה הזו, באה גם דרישה שהסיפוח יהיה רטרואקטיבי, מתברר מיד כי זהו ענין של בחירות, ואז מתעורר הצד השני למלחמת יאוש, ומתקומם נגד הדבר בכללו. יכול להיות; שלו לא היינו מבליטים את הצד של הבחירות, לא היתה מתעוררת התנגדות זו.

בראשון-לציון, אני חושב שהסיפוח הוא מוצדק, ואני תומך בדעתו של אבא חושי, שמוטב לוותר על רטרואקטיביות, ובלבד שיהיה סיפוח הצרכים של החשבים. יש בכוחו של רוב מסויים במועצה לעשות כל מיני נגישות בערך הסיפוח גם לאחר שהוא כבר הוצא לפועל, במקרה שאנו נעשה זאת בניגוד לרצונם.

היות והזכירו כאן את הרצליה, אנא מוכרח לומר משהו בקשר לכך. אני אמרתי כבר שיש מוקדם ומאוחר, וזהו כלל חשוב מאד. מה היה המוקדם? אנתנו עמדנו להקים רשות מקומית גם בהוצליה ג. נמצאים במקום 1200 תושבים, עם שטחים אצף נרחבים ומנצא לים; אהם פנו אלינו בבקשה להקים שם רשות מוניציפאלית, ולא היתה כל סיבה למרב לבקשתם. יש להם שטח לפיתוח בן אלפי דונמים, ויש בכך הגיון יתר מאשר להפריד בין משמר השבעה ובין חולון, למשל.

י. גורי: אם זוהי ההשקפה, אני כבר חושש להדר ולרמת-הדר.

שר הפנים מ. שפירא: אין לך מה לחשוש. ברמה הדרגתית יש 40 משפחות, עם 2000 דונם של פרדס. כל מה שמציין אותם במיוחד הוא, שהם ממוצא ארץ מסויים.

בהרצליה היה המצב שונה. באו אלי ראשי מועצת הרצליה ואמרו לי: אם תתן להם שלטון מוניציפאלי, הרי אתה חוסם בפנינו את הדרך לים, וזה גם מחליש את הרצליה. אני הכרתי באדוק דבריהם, ויעצתי להם לבוא בדברים עם הצד השני. התקיימה שם אסיפה כללית, ו-95% של חושבי הרצליה ג' אמרו שאינם רוצים להצטרף. נסעתי לשם פעמיים, והצלאתי להשפיע עליהם, שיסכימו להצטרף בתנאים מסויימים. התנאים לא היו שלי, כי-אם של אנשי מפא"י בהרצליה, והם סדרו את הדבר עם אנשי הרצליה ג'. הסידור הוא שלבחירות הנוכחיות הם יוכלו לשלוח ארבעה אנשים. זהו הדבר הגדול שנוחנים להם בעת א-סיפוח. אני לא ראיתי בכך קיפוח גדול, ונחתי את הסכמתי.

ואז התחיל לחץ גדול מצד מפ"ס: הייתכן דבר כזה? מפ"ס לא הייתה נלחמת כל-כך אילו אותם הארבעה היו חברים, אבל מכיון ששם אין חברי מפ"ס, התחילה הסתערות מצידם על גורי. אהצף כפי הנראה, לאחר מו"מ בין שני הצדדים הללו, לא היה מוצא אחר והאנשים באו לפני ואמרו לי: ישנו לחץ גדול עלינו, ואיננו יכולים לעמוד בו. אנחנו עשינו את הדבר הזה. אנחנו רוצים להגיד לך למה אנו מוכנים: הענין הזה ירבא עוד פעם לפני מועצת הרצליה. אנחנו נצביע נגד הצירוף, והיתר יצביעו בעדו, והכל יבוא על מקומו בשלום.

לנוכח טענות אלו, אמרתי להם: אני מיעץ לכם לשמור על כבודכם. לא ייתכן הדבר, שאתם שדרשחם לספת, תבואו כעת בהצעה כזו. הדבר אינו נאה, וביחוד לאנשים החופסים עמדה כזו.

הם ענו לי: אתה צודק, אנו לא יכולים לקבל את ההצעה הזאת. והם הלכו והצביעו בעד הסיפוח.

לאחר כל זאת באים ואומרים, שהם עשו את כל זאת בהשפעת האיום שלי, שאני אקים מועצה. הדבר הזה היה קיים מלכתחילה, ואני רק יעצתי להם - למען כבודם - לא ללכת בדרך נלוזה זו, והם קבלו את עצתי.

יש לי עוד הרבה מה לומר, אבל אשאיר זאת לפעם הבאה. בפרק זה אני רוצה לומר, שענין הסיפוחים גורם למשרד הפנים צרות צרורות. אנחנו מוכרחים לנקוט בזהירות רבה מאד, בכדי שלא להסתבך, ולא לעורר את הרושם כי יש בפעולותינו חשבון של בחירות, או העדפת צד אחד על משנהו.

משום כך מיניתי עכשיו ועדה, חשובה מאד לפי הרכבה, אשר תקבע את הגבולות בכל הארץ, ללא כל קשר עם ענין הבחירות. ייקבעו גבולות לכל מועצה מוניציפאלית, ואני מקווה להשתחרר מן ההתקפות השונות, המכוונות מכל הצדדים. אני מקווה שעל-ידי כך, נגיע לפחות בקטע זה של החזית של משרד הפנים, להסכמה בין הצדדים. ועדה זו תפעל, והצבור יקבל את החלטותיה ללא כל הרחוק, והכל בשטח זה על מקומו יבוא בשלום.

היו"ר ב. מינץ: לפני שאני נועל את הישיבה, ברצוני למלא חובה, ולהיפרד מן היועץ המשפטי של משרד הפנים - מר הורנשטיין - העוזב את עבודתו ועובר לעבודה פרטית שלו. מר הורנשטיין ליווה אותנו במשך כל זמן עבודתנו כאן, בעבודה משותפת, ואני מאחל לו בשם כל הועדה, הצלחה בדרכו החדשה.